

До питання про сучасне герботворення

Осюхіна М.В., студентка групи ЖТ-81

Науковий керівник: Лобко Н.В.,

доцент кафедри історії СумДУ

Затвердження (реєстрація) особистих гербів – явище як старовинне, так і сучасне. Воно не тільки зберігається в багатьох країнах як свого роду реліквія, але і переживає підйом. П'ять самостійних геральдичних адміністрацій, що діють нині, з правом реєстрації особистих гербів було затверджено (або відроджено та істотно реорганізовано) у країнах Європи, Америки і Африки (Ірландії, Іспанії, Канади, ЮАР і Зімбабве) протягом останніх шістдесяти років. Це не дивно, зважаючи на увагу до прав і статусу особи, яке приділяється сучасними демократичними інститутами. У XII сторіччі поява перших гербів ознаменувала такі соціальні зміни як зростання уваги до особи, до статусу, гідності окремої людини.

У основі інтересу сучасників (і українців зокрема) до особистих гербів сьогодні лежить відчуття власної цивільної гідності. Як і сторіччя тому, герб символічно виражає міру самостійності, що належить людині, і знаменує його власне місце в суспільстві.

Існує помилкове загальне враження, що герб – це неодмінно приналежність до дворянської гідності, а родова геральдика є становим пережитком і має сенс лише там, де в суспільстві існує ієрархічно закріплена нерівність. У більшості держав володіння гербом доступно людині будь-якого походження.

Ще в Середньовіччі, коли закладалися основи геральдичного права, і коли соціальні бар'єри були надзвичайно сильні, герби були здебільшого популярні серед городян, кліриків, представників етноконфесійних груп. Недивно, що в ході історії герби частіше з'являлися в найбільш впливових і активних шарах суспільства. Але головним завданням герба завжди залишалося не декларування приналежності до якогось обраного кола, а просте позначення роду і (або) персони господаря: герб є пізнавальним знаком.

Особисті герби, що вживаються сьогодні, легко назвати такими, що не мають ніякої сили – адже жодна офіційна інстанція їх не утвердила. Сьогодні існує ряд громадських організацій різного роду, що претендують на право затверджувати або дарувати герб. Ці організації вводять потенційних гербовладців в оману. Внесення герба у «гербовники» і «матрикули» таких організацій не додає йому правової спроможності. Досвід показує, що держава не звертає уваги на подібну діяльність. Але одночасно із цим, реєстрація особистих гербів чудово окупається.

Україна також переживає хвилю ажіотажу навколо придбання та пошуку гербів, за останні двадцять років за різними даними їх придбали близько 200 чоловік. Існує дві паралельні тенденції: герби підносять як ексклюзивний подарунок і замовляють у результаті росту самосвідомості. Найвідоміші з армігерів (власників гербів): Президент України Віктор Янукович, другий Президент України Леонід Кучма, спікер Верховної Ради Володимир Литвин тощо. Розглянемо їх герби більш детально.

У гербі В. Януковича переважають смарагдові й рубінові тони. Також багато золота, а це знак багатства, справедливості й великодушності. Людина, яка зображає на своєму щиті стільки золота, підкреслює, що прагне до благородних вчинків. Девіз «I SUPERABO» означає: «Усе подолаю». Багато деталей, зокрема троянда, запозичено з донецького герба і є знаками губернаторської влади. Значення інших символів: два колоски – багатство і достаток; пальмові гілки – перемога.

Деякі фахівці вважають, що родовий символ В. Януковича зроблений не професійно. Головний редактор сайту «Геральдика сьогодні», секретар Гільдії геральдичних художників Росії Д. Іванов заявив: «Герб Януковича на ділі не герб, а гербовидна емблема, псевдогерб (тобто фальшивий). Він знаходиться у прямій суперечності з тими правилами, канонами і традиціями, що діють на території України» [1].

За словами Д. Іванова, ці правила не передбачають можливості використання елементів державного герба при створенні приватних символів, яким є герб В. Януковича.

У книзі «Під знаком золотої бджоли», виданої Всеросійським геральдичним суспільством зазначено: «Герб склав Ігор Сметанников (голова Всеросійського геральдичного суспільства). Зобразив Євгеній Комаровський. Ініціатор і спонсор

матрикуляції – фірма «Інтерхоббіекспо», Донецьк. Герб піднесений армігеру як подарунок до дня народження – 9 липня 2001 року» [2].

Герб В. Януковича числиться в матрикулі Всеросійської геральдичної співдружності під номером 612 [3].

Незабаром В. Янукович отримає оновлений герб у зв'язку зі зміною свого статусу. Є. Комаровський вважає, що корону в гербі потрібно замінити на президентську. Є. Комаровський також збирається промалювати чіткіше кермо в руках у кентавра. Кермо на гербі символізує любов президента до автомобілів і вказує на його звання «Заслужений працівник транспорту України». Кермо ще символізує управління, у цьому випадку управління спочатку Донецькою областю, а тепер і всією Україною.

Герб Л. Д. Кучми був створений у 1999 році. В щиті, перетятому лазуровим і золотим, лев протилежних тинктур, армований червоним, що йде на задніх лапах і тримає в передніх лапах Державний герб України — золотий тризуб в лазуровому п'ятикутному щиті з золотою облямівкою. Щит увінчаний золотою Українською адміністративною короною, над якою лицарський шолом. Клейнод: на двохколірному бурелеті (лазур, золото) золотий, армований червоним, лев, що виходить, і тримає в лапах срібний тризуб. Намет лазуровий, підбитий золотом. Щитотримачі: два діамантових чернігівських орла, армованих золотом, з червоними язиками. Девіз: RE, NON VERBIS — «Ділом, не словами» [4].

Герб Л. Кучми перенасичений знаками влади. Герб зазначений у матрикулі Всеросійської геральдичної співдружності під номером 465 [5].

В. Литвин отримав свій герб у подарунок від Інституту історії Академії наук України, де він свого часу працював і звідки пішов у політику. Подарували герб під час його першого спікерства. На гербі Литвина зображені дві перехрещених шестопери, що підкреслюють статус голови Верховної Ради України. Також тут зображено дві книги, що означають дві вищі освіти. Червоний шеврон кутом вгору символізує, що Володимир Литвин завжди прагнув вперед і ставив перед собою найвищі завдання, а сонце під ним — символ Великого Поділля, до складу якого входило село Слобода Романівська на півдні Житомирської області, звідки родом власник герба. Ще одне нагадування про причетність спікера до науки та історії — розташовані на гербі грецька богиня науки Афіна Паллада (справа) і муза історії Кліо (зліва). Девіз на гербі: «Сильному і вірному нічого не страшно» [6].

Таким чином, ми бачимо, що герби зазначених вище публічних людей не мають історичного значення та були створенні під одну, конкретну особу.

Література

1. Щитова В. «Герб Кучмы украшен львами» / В. Щитова // Комсомольская правда Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kp.ua/daily/230307/2439/>.

2. Сметанников И. С. Под знаком золотой пчелы: Всероссийское геральдическое сообщество. 1991 – 1995. – М.: Всероссийское геральдическое сообщество, ООО «Лидер». 2006. – С. 306.

3. Живая геральдика, Гербовый мартикул.- Том 5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://alive-heraldy.narod.ru/matricul5.html>.

4. Леонід Данилович Кучма [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Кучма_Леонід_Данилович

5. Живая геральдика, Гербовый мартикул.- Том 4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://alive-heraldy.narod.ru/matricul4.html>.

6. Форум Українського геральдичного товариства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uht.org.ua/forum/viewtopic.php?f=15&t=350>.